

ENG KO'P MUSTAMLAKALARGA EGA DAVLATLAR

Dilfuza Ismoilova Ibodullayevna

Termiz davlat pedagogika instituti

Texnologiya va geografiya kafedrasi o'qituvchisi ,

Panjiyev Ziyodullo Karim o'g'li

Geografiya ta'lim yo'nalishi 1- bosqich talabasi

Kalit so'zlar: Tabiat resurslari, ekalogiya qo'mitasi, tugaydigan va tugamaydigan resurslar Tektonik ko'l, to'g'on ko'l, morena ko'l, karst ko'l. O'zan, havza, manba, mansab, erosiya, yotqiziqlar.

Buyuk mustamlakachi davlatlar oxirgi yuz yillikda kuchli “ozib ketganligi”ga qaramasdan, dunyoning zamonaviy siyosiy xaritasida hanuzgacha metropoliyalar va mustamlakalar mavjud. Bugun bu hududlar turlicha: dengiz orti departamentlari, dengiz orti hududlari yoki inkorporatsiya qilinmagan hududlar deb nomlanadi. Mustamlakalar hatto o'z bayrog'i va boshqaruv organlariga ega bo'lishi mumkin. Biroq bu bilan mazmun o'zgarmaydi: mustamlakalar va ularning tub aholisi u yoki bu darajada o'z metropoliyalariga qaram hamda siyosiy suverenitetga ega emas.

Zamonaviy dunyoda 50 dan ortiq mustamlaka mavjud. Ularning sohiblari o'z dengiz orti hududlaridan voz kechishga shoshilmaydi. Biz quyida bugungi kunda qay bir metropoliya (o'zga mamlakatlarni bosib olib, o'z mustamlakasiga aylantirgan imperialistik davlat) eng ko'p mustamlakaga ega ekanligini ko'rib chiqamiz.

1. Buyuk Britaniya

Britaniya imperiyasining avvalgi buyukligidan kam qismi qolgan. Shunga qaramasdan, bugun Buyuk Britaniya sayyoraning barcha asosiy mintaqalarida mustamlakalarga ega.

Yevropada: La-Mansh bo'g'ozida Jersi oroli va Gernsi oroli, Irland dengizidagi Men oroli, Pireney yarimoroli janubidagi Gibraltar shahri, Kipr orolidagi harbiy bazalar — Akrotiri va Dekeliya.

Atlantika okeanida: Bermud orollari, Muqaddas Yelena oroli, Me'roj oroli, Tristan-da-Kunya arxipelagi, Janubiy Amerika sohillaridagi Folklend orollari (Argentina bilan bahsli hudud), Janubiy Georgiya va Janubiy Sandvich orollari (Argentina bilan bahsli hudud).

Karib dengizida: Angilya orollari, Kayman orollari, Montserrat oroli, Britaniya Virgin orollari, Terks va Kaykos orollari.

Tinch okeanida: Pitkern orollari — Tinch okeani janubiy qismidagi beshta orol.

Hind okeanida: Britaniyaning Hind okeanidagi hududi — 55 ta oroldan iborat guruh. Mustamlaka BMTning 1965-yilgi qaroriga qaramasdan tashkil etilgan (Seyshel orollari va Mavrikiy bilan bahsli hudud).

2. Fransiya

Yaqin vaqtlargacha Fransiya Afrika va dunyoning boshqa mintaqalarida bepoyon hududlarga ega edi. Bugun mamlakatlarning aksariyati mustaqillikka erishdi, biroq Fransiya hozirga qadar ko'p sonli dengiz orti hududlari sohibidir. Bu hududlar aholisi Buyuk Britaniya "mustamlaka fuqarolari" sonidan ortiq.

Janubiy Amerikada: Aholisi 240 ming kishi bo'lgan Fransuz Gvianasi.

Atlantika okeanida: Sen-Pyer va Mikelon orollari.

Karib dengizida: Gvadelupa orol davlati, Martinika oroli, Sen-Bartelemi oroli, Sen-Marten.

Hind okeanida: Reyunyon oroli, Mozambik bo'g'ozidagi Mayotta oroli (Komor orollari bilan bahsli hudud), Amsterdam oroli, Sen-Pol oroli, Kroze oroli, Kergelen arxipelagi, Epars oroli (ulardan aksariyati qo'shni davlatlar bilan munozarali).

Tinch okeanida: Uollis va Futuna orollari hududi, Yangi Kaledoniya, 280 ming kishiga yaqin aholisi bo'lgan Fransuz Polineziyasi, Klipperton oroli.

3. Amerika Qo'shma Shtatlari

Qo'shma Shtatlar maktab darsliklarida kolonial imperiya sifatida ko'rsatilmagan, biroq bugungi kunda aynan mazkur davlat qaram aholisi soni (4 milliondan ortiq odam) bo'yicha eng yirik metropoliyadir.

Karib dengizida: Virgin orollari, erkin qo'shilgan davlat Puerto-Riko — AQSh Kongressi tomonidan boshqariladigan, aholisi 3,7 million kishidan iborat davlat.

Tinch okeanida: Guam oroli, Shimoliy Marian Orollari, Amerika Samoasi (Sharqiy Samoa), to'qqizta orol guruhidan iborat Tashqi kichik orollar, AQShga erkin qo'shilgan davlat — Marshall orollari.

4. Niderlandiya qirolligi

Bugungi kunda Niderlandiyaning faqat Karib dengizida mustamlakalari qolgan. Bu Aruba oroli, Kyurasao oroli, Muqaddas Martin orolidagi Sint-Marten davlati va Karib Niderlandiyasi (Boneyr, Sint, Estatius, Saba orollari).

5. Portugaliya

O'tmishda nufuzli Portugaliya imperiyasi bugun Atlantika okeanida bor-yo'g'i ikki dengiz orti mustamlakasi: 270 ming aholisi bo'lgan Madeyra oroli va 250 mingga yaqin aholisi bo'lgan Azor oroliga ega.

6. Ispaniya

Bugun Ispaniya deyarli barcha mustamlakalarini yo'qotdi, uning mamlakatdan uncha uzoq joylashmagan bir nechta mustamlakasi qoldi, xolos.

Atlantika okeanida: Kanar orollari.

O'rta dengizida: Seuta va Melilya shaharlari, shuningdek, Alusemas, Chafarinas, Perexil, Alboran orollari.

Mazkur hududlarning barchasi siyosiy suverenitet va shaxsiy qurolli kuchlarga ega emas, ularning xavfsizligi metropoliya armiyasi tomonidan ta'minlanadi.

Foydalaniladigan adabiyotlar:

1. Q.Abdunazarov, M.T.Mirakmalov, Sh.M.Sharipov, R.A.Ibragimova, A.A.Ibraimova. Umumiy tabiiy geografiya : darslik - «Barkamol fayz media»,
2. 2012. 17. Zokirov Sh.S., Ibragimova R.A. Oral tabiiy geografik okrugi. - T.: Mumtoz soz, 2015.
3. Zokirov Sh.S., Toshov X.R. Landshaftshunoslik
4. Zokirov Sh.S., Egamov B.Y. Geografiya tarixi: Erotosfendan Koshg'arigacha. - T., "Chashmaprint", 2012.
5. Gadoyev K., Berdiyeva S. "Jahongashta olimlar va sayyohlar", "O'zbekiston", 2011.-12. Vahobov H. va boshqalar. Umumiy Yer bilimi. Darslik. 2005.